OMARIANA

Bulletin van het Nederlands Omar Khayyám Genootschap

Jaargang 5 Nummer 1- 2002

Redactie:
Jos Coumans
E. Foeckstraat 13
3515 ED Utrecht
(030) 258 17 90
jmg.coumans@wxs.nl

Recente uitgaven

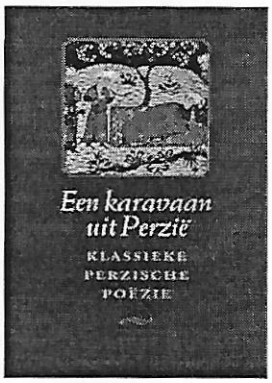

Binnenkort verschijnt *Een Karavaan uit Perzië, een bloemlezing uit de klassieke Perzische poëzie*, gekozen, vertaald en ingeleid door J.T.P. de Bruijn, van wie in 1997 al *De rozentuin van Saadi* verscheen. In de 'Karavaan' zijn dertien kwatrijnen van Omar Khayyám opgenomen, vertaald naar middeleeuwse Perzische bronnen.
De bundel wordt op vrijdag 17 mei gepresenteerd in het theater RASA te Utrecht. Tijdens deze avond zal een aantal gedichten in het Perzisch en het Nederlands ten gehore worden gebracht met een omlijsting van Perzische muziek. Verder zal de dichter Ad Zuiderent met de vertaler van gedachten wisselen over Perzische poëzie, de ontvangst van deze poëzie in Nederland en over de verschillende genres.
Aanvang 20.30, RASA, Pauwstraat 13a, Utrecht, tel.: (030) 2316040.
Uitgeverij Bulaaq, Amsterdam, 2002, 502 pp.
ISBN 90 5460 064 0
Prijs: 44,50 euro

Kwatrijnen van Omar Khayyám

vertaald door Dirk Meursing

Al wat hier is, wat stelt het voor? Niets.
Wat geeft het en wat brengt het op? Niets.
Dus wat hier niets is, dát is wat hier is,
want wat ze zeggen dat hier is, is niets!

Een wijze trof mij slapend, riep mij toe:
"sta op! 't is voor de slapers niet dat bloeit
de bloem der vreugde. Slapen is als dood.
Drink wijn, tot je straks eeuwig slapen moet".

Geef voor 't goed en kwaad, jou meegegeven,
de vreugd, de pijn op jouw tablet geschreven,
geen blaam aan 't willoos Wiel, dat duizend maal
zo hulpeloos als jij wordt voortgedreven.

Zij laten graag hun lichtje voor ons schijnen,
en kunnen onze kennis zeer verfijnen.
Geen die een weg vond uit de nacht, ook zij gaan
met hun wijsheid in de nacht verdwijnen.

Hoe de hemelse sferen de dienst uitmaken
doet menige wijze helaas in verwarring raken.
Pas op! Houd je vast aan de draad van 't gezond verstand,
bij zoiets moet zelfs een geleerde de kluts kwijt raken.

Mijn komen werd hierboven niet gevierd,
noch wordt als 'k hier vertrek het Wiel versierd.
Maar heb ik dan wel ergens voor geleefd?
Dat is de vraag. Geen mens die 't antwoord heeft.

'Dit ogenblik herhaalt zich nimmermeer
dus pluk de dag!" zo leert ons honderd keer
per dag 't verstand. "Je bent daar toch geen prei,
dié wordt geplukt, en daarna groeit hij weer".

Mijn hele leven heb ik gestudeerd,
en over 't groot geheim gemediteerd.
Nu ben ik tweeënzeventig geworden
om te weten: ik heb niets geleerd.

Allen weg. Ik hef mijn glas alleen.
De dood heeft hen gegrepen één voor één.
Wij vierden 't leven om dezelfde tafel,
zij waren al wat rondjes eerder heen.

Er was een stofje, 't viel in aarde, weg!
Een druppel water viel in zee, ook weg!
Hoe zou het zijn met jou in deze wereld?
Een vliegje kwam, en dan is het weer weg.

Aanvaard je lot, 't is niet meer uit te wissen.
De Grote vraag ach wat, 't zijn muizenissen.
Je leven kleur te geven, 't is aan jou,
dat kon de schepping niet voor jou beslissen.

Wijze vriend, als straks de zon opgaat,
kijk dan eens naar de jongen die de straat
gaat vegen. Zeg hem: veeg voorzichtig, 't stof is
Parviz's oog, het brein van Kaikobad.

Je lot verzachten, zoek het bij de wijn,
en met je lief, ach wat kan mooier zijn?
Zou 't Lot wat willen geven voor jouw snor
of voor mijn vrome lange baard? Geen lor.

De Hemel fluistert: "maak mij geen verwijt
dat 't hemels raderwerk jouw leven leidt.
Had ik een wil, kon ik mijn lot bepalen,
'k had mij al lang van dit gedraai bevrijd".

Dit tranendal, waar alles wat ik acht,
vereer, bemin, bewonder, wordt verkracht,
God zij geloofd dat 'k in dit gekkenhuis
mislukt mag zijn, verworpen en veracht.

Hemel, Hel, waar je in geloven moet
ooit één die 't navertellen kon ontmoet?
Namen zijn het van een oud verzinsel
dat de mensen hopen, vrezen doet.

Voorbij 't gehuichel! Morgen zal 'n festijn zijn,
mijn grijze kop zal voortaan voor de wijn zijn.
Het masker af' 'k ben morgen zeventig,
en wordt het nu niet leuk dan zal het nooit zijn.

Gebaseerd op de versies bij Furughi en Ghani,
Arberry, Hedayat, Avery en Dashti.
Maart 2002

Verleden jaar verscheen onder de Omariaanse titel *Music of a Distant Drum* een bundel met Engelse vertalingen van klassieke Arabische, Perzische, Turkse en Hebreeuwse gedichten van de hand van de bekende historicus van het Midden-Oosten Bernard Lewis.

De selectie beslaat een periode van meer dan duizend jaar: van de zevende tot het begin van de achttiende eeuw en omvat lofzangen, satires, religieuze poëzie en gedichten over wijn, vrouwen en liefde. In de inleiding beschrijft Lewis de plaats van de dichter en van de poëzie in de geschiedenis van het Midden-Oosten. Een citaat van Ibn Qutayba (negende eeuw) illustreert deze plaats: *''Poetry is the mine of knowledge of the Arabs, the book of their wisdom, the muster roll of their history, the repository of their great days, the rampart protecting their heritage, the trench defending their glories, the truthful witness on the day of dispute, the final proof at the time of argument.''* In het Perzische gedeelte van deze bloemlezing komen drie kwatrijnen van Omar Khayyám voor, het eerste luidt:

Heart, reckon you have gained all the treasures of this world
reckon the garden of your joy is adorned with green
on this green grass reckon you are the dew
falling by night and vanishing at dawn.

Veel van deze gedichten zijn niet eerder in het Engels vertaald.

Uitgever: Princeton University Press, Princeton, Oxford, 2001. 222 p. ISBN 0-691-08928-0. Prijs £ 13, 95 of 33,25 euro)

Lost on the Titanic

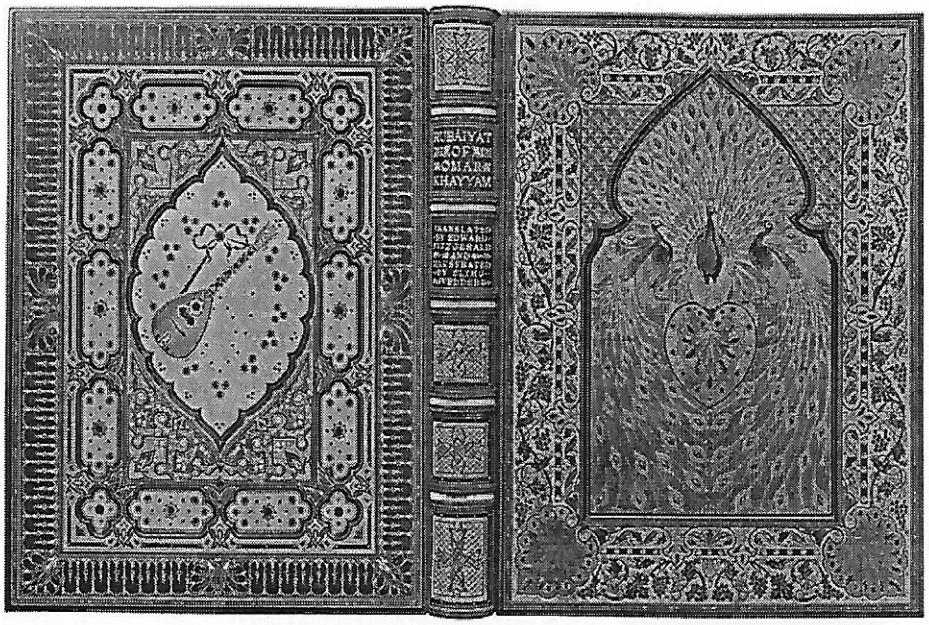

The Great Omar

Een jaar later dan aangekondigd verscheen verleden jaar *Lost on the Titanic*, een geschiedenis van een van de kostbaarste boeken ooit vervaardigd: 'The Great Omar' (zie ook *Omariana* nr. 1, 2000). Het boek vertelt het verhaal van het ontstaan van de kostbare band die alweer bijna een eeuw op de bodem van de oceaan rust, onbereikbaar geworden maar nog steeds aanleiding voor terugblikken, avonturenromans en dromerijen. Dat verhaal is al meer dan eens verteld, o.a. door John Stonehouse die aan Francis Sangorski de opdracht gaf, door Stanley Bray, de man die zowel de tweede als de derde versie van de 'The Great Omar' vervaardigde, maar ook door romanciers zoals Amin Maalouf en Craig O. Thompson.

Aanleiding voor *Lost on the Titanic* was het feit dat Sangorski en Sutcliffe hun bedrijf honderd jaar geleden begonnen. Dat feit werd in oktober verleden jaar ook herdacht met een tentoonstelling in Londen, waar 'The Great Omar III' werd geëxposeerd.

Shepherd's Bookbinders nam in 1998 de beroemde boekbinderijen Sangorski & Sutcliffe en Zaehnsdorf over en kwam daardoor in het bezit van het archief van S&S. Daarin bevonden zich de schetsen en ontwerpen, foto's, brieven en allerlei krantenknipsels over dit fantastische boek. Op basis van dit materiaal reconstrueert Shepherd het ontstaan van 'The Great Omar'.

Francis Sangorski had al eerder bandontwerpen voor Rubáiyát-edities gemaakt, het ene nog grootser dan het andere. Een van zijn favoriete motieven was de pauw, die voor het eerst in een Rubáiyátband voorkwam in een uitgave van Macmillan uit 1903. In de pauwenstaart waren een-entwintig opalen verwerkt. Sangorski was echter zelden tevreden over zijn werk en hij sprak vaak met John Stonehouse over zijn ambitie om een Rubáiyát te maken zoals de wereld nog nooit eerder had gezien. Stonehouse werkte voor de bekende boekhandelaar Henry Sotheran, en zonder dat deze op de hoogte was, gaf hij Sangorski carte blanche om zijn droom te verwezenlijken. In de woorden van Stonehouse:

"Allright, Sangorski, go ahead". "What", he said, " Do you mean it?" "Yes", I said, "Do it, and do it well. There is no limit. Put what you like in the binding and charge what you like for it. The greater the price, the more I shall be pleased, provided only that it is understood that what you do, and what you charge for, will be justified by the result. And the book when finished is to be The Greatest Modern Binding in the World."

Na enig loven en bieden werd het boek, toen het eenmaal gereed was, verscheept naar de VS maar vanwege problemen met de invoerrechten werd het teruggezonden. In april 1912 werd het opnieuw verscheept, nu in de Titanic. De rest van het verhaal is bekend. *Lost on the Titanic* gaat verder in op de totstandkoming, de onderhandelingen over de verkoop en de wederwaardigheden voordat het boek in 1912 de oceaan werd overgestuurd. Shepherd memoreert verder het vakmanschap van de uitvoerders van het boek: Sylvester Byrnes en George Lovatt.

Lost on the Titanic is echter op de eerste plaats een jubileumuitgave, met veel fraaie illustraties zowel van 'The Great Omar III', als van de werktekeningen en andere S&S-banden. Verder zijn er een aantal foto's van medewerkers opgenomen, maar het is dan ook een uitgave ter gelegenheid van het honderjarig bestaan van een van de belangrijkste boekbinderijen in de geschiedenis.

Hoezeer dit boek ook probeert er fraai en verzorgd uit te zien, er is niets slordiger dan slordigheden in de citaten uit de Rubáiyát aan het begin van de hoofdstukken: verkeerde of geen interpuncties, inconsequent hoofdlettergebruik, drukfouten ("Waste not your flour ..."), verzinsels ("The Flower that once has blown forever dies / And so from life to death") en weglatingen ("... And one by one in the Closet lays."). ***JC***

De roem van Sangorski & Sutcliffe was in belangrijke mate te danken aan het feit dat zij als eerste hun boekbanden met edelstenen bezetten. De eerste band die aldus werd uitgevoerd dateert van 1903 en is in het bezit van het Frankfurter Stadt Museum. In totaal bestaan er ongeveer vijfentwintig Rubáiyátbanden in een uitvoering van Sangorski en Sutcliffe, versierd met edelstenen. In *The Book Collector* (herfst 1975, winter 1976, zomer 1979, winter 1984 en winter 1985) geeft M. Wieder Elkind een checklist van deze 'jewelled bindings'.

Eerste editie, Londen, 1859, gebonden door S&S in 1911. Uitgevoerd in blauw geitenleer, versierd met turkoois, opaal, amethist, granaat, olivijn en robijn.

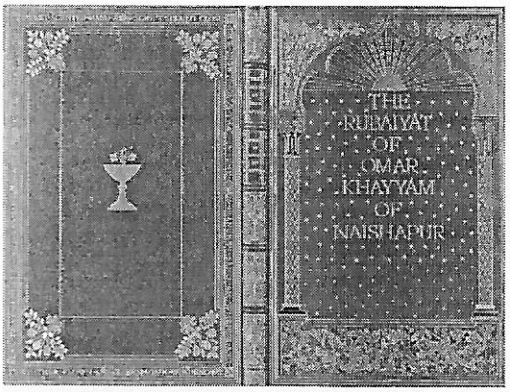

Derde editie, Londen, 1872, gebonden door S&S in 1910. Uitgevoerd in rood herteleer, versierd met robijn.

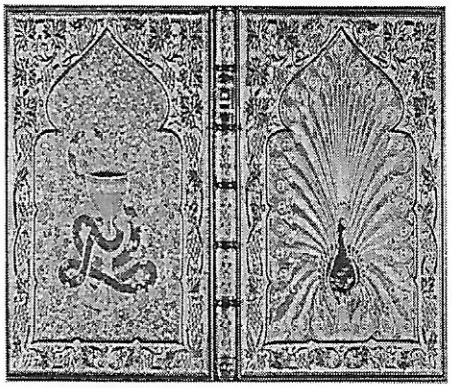

Derde editie, Londen 1872.

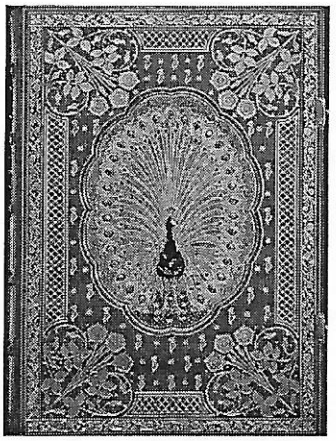

Gegevens over datering, plaats en uitvoering onbekend.

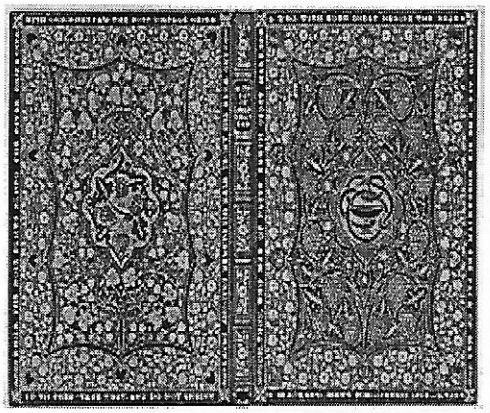

London, 1910, gebonden door S&S in 1910. Uitgevoerd in rood marokkijn, versierd met paarlemoer, robijnen en opaal.

Derde editie, London, 1872, gebonden door S&S in 1912. Uitgevoerd in slangenleer versierd met veertien saffieren. Het achterplat eveneens in slangenleer, bezet met twaalf granaatstenen.

Veelal bevinden deze banden zich in musea of bibliotheken en zo nu en dan worden ze voor speciale gelegenheden tentoongesteld. Zo is 'The Great Omar III' met enige regelmaat in de British Library te zien. Het zou een aardig idee zijn om voor een volgende grote Omar-tentoonstelling enkele van deze hoogtepunten van boekkunst naar Nederland te halen. ***JC***

Recent, vervolg

Lost on the Titanic. Rob Shepherd. - London : Shepherds Sangorski & Sutcliffe and Zaehnsdorf, 2001. 60 p. - Oplage 750 genummerde exemplaren. £ 85.00. (Zie ook het artikel hiernaast)

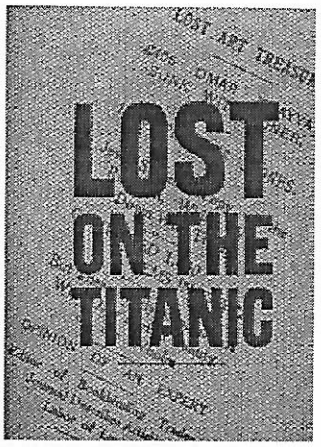

De Bulgaarse oriëntalist Ivo Panov publiceerde enkele jaren geleden een studie naar de Rubáiyát, die ook een vertaling in het Bulgaars bevatte. In 1999 verscheen daarvan een luxe-editie met een Engelse tekst. Momenteel is een derde editie in voorbereiding met alleen de Engelse vertaling. In de tweede uitgave van 1999 wordt een selectie van driehonderd kwatrijnen gepresenteerd, zowel in een filologische Bulgaarse en Engelse versie als een transliteratie van het oorspronkelijke klankbeeld van de Rubáiyát. Meer informatie en voorbeelden van de vertalingen vindt men de de website: http://firetin.internet-bg.net/khayyam/book.htm.
Omar Khayyam. Volume 1. Rubaiyat. Ivo Panov. Publishing House of the Bulgarian Academy of Science "Rozh" Publishing House, 1999.
ISBN 954-430-666-8

Recent, vervolg

Thalaba the Destroyer is de titel van een CD, waarop een aantal werken van Granville Bantock zijn opgenomen. Het betreft o.a. *Prelude* en *Camel Caravan* uit het beroemde maar zelden meer gehoorde werk voor koor en orkest "Omar Khayyám" dat Bantock in 1906 componeerde. De uitvoering is door de Royal Philharmonic Orchestra, Vernon Handley. Uitgebracht op Hyperion CDA67250

Thrillerauteur Craig Thompson schreef *Omar,* een roman over de speurtocht naar de 'Great Omar' op de bodem van de oceaan. Twee teams van diepzeeduikers zijn verwikkeld in een race om de schat als eerste boven water te krijgen. De waarde wordt geschat op $ 30 miljoen, voldoende om allerlei terroristische activiteiten te financieren. Uitgave: Brightwater Publishing, ISBN 0967520703 (hard cover): $ 24.95 of ISBN 967520711 (paperback): $ 14.95

Les Quatrains ou Robaïyat d'Omar Khayyam. Nouvelle adaptation établie et présentée par Jean Rullier. Ed. Le Cherche Midi,2000. ISBN 2862747904. 196 p. (Collection "espaces") Prijs 13,42 euro.
Rullier vertaalde 182 kwatrijnen in variërend rijmschema en elk kwatrijn voorzien van een titel.

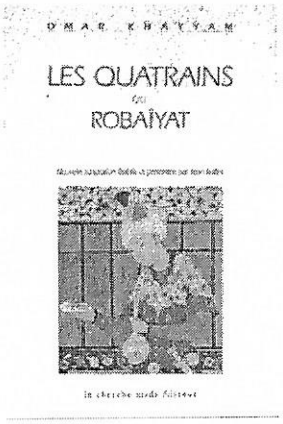

Van 15 november tot en met 30 december verleden jaar werd in de Leidse Universiteitsbibliotheek een tentoonstelling gehouden over Omar Khayyám. In samenwerking met de Leidse Universiteitsbibliotheek werd gepoogd een beeld te schetsen van Omar Khayyám in de overlevering en de verbeelding. Ter gelegenheid daarvan werd een catalogus samengesteld waarin op een groot aantal aspecten van deze overlevering en verbeelding wordt ingegaan. Zo wordt Omar geportretteerd als geleerde en dichter, zowel als historisch figuur als roman- en filmheld. Verder komen de vroege vertalingen aan bod en de studies die in de loop der jaren zijn gepubliceerd over de bronnen van de verschillende vertalingen. Veel aandacht wordt besteed aan de wijze waarop illustratoren in binnen- en buitenland hebben vormgegeven aan de talloze Rubáiyát-edities. Veel aandacht ook voor Omar in het Iran van vandaag en de manier waarop daar in moderne uitgaven uitdrukking wordt gegeven. Tenslotte wordt ingegaan op de wijze waarop de liefhebbers van Omar zich in georganiseerd verband hebben overgegeven aan hun idool.

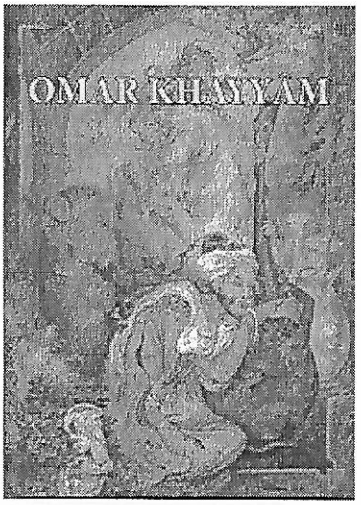

Omslag van de catalogus

De catalogus is uitgegeven in de reeks "Kleine publicaties van de Leidse Universiteitsbibliotheek" en is te bestellen bij:
T. Jansen, Universiteitsbibliotheek, Postbus 9501, NL-2300 RA Leiden,
(fax 071-5272836) of via de volgende website
http://bc.leidenuniv.nl/ (klik op 'tentoonstellingen')
Prijs 10,- euro.
Het Leidsch Dagblad en de NRC wijdden een bijdrage aan de tentoonstelling, evenals het Leidse studentenblad MARE, resp. op 21 en 22 november en 6 december verleden jaar.

Recent, vervolg

Verder vinden we op internet een vrije vertaling van de Rubáiyát door Nick Gurevich, in 427 verzen. Het eerste kwatrijn luidt:

Blooming garden, sweetheart and with wine filled cup
This is my paradise, the most perfect setup
And since non ehas yet seen Paradise that's in Heaven Let's enjoy earthly one, till our time is up!

en het laatste:

If God suddenly puts me in charge of my fate,
I would not change a thing, I would still contemplate
the immensity of the Divine Creation,
and the Passion of Man, torn between Love and Hate.

Een gedrukte tekst is uitgegeven door de ANIK Press, 260 Wellesley Str. E. # 2601, Canada. Prijs $ 15.00
De tekst op internet staat op dit adres: http://maxpages.com/nickgurevich2.

The Rubaiyat of Omar Khayyam is een videoproject van Valentina Oumansky, met muziek van Alan Hovhaness en gesproken woord door Michael York. Het project behelst een gedramatiseerde dans waarin werk van de in Nederland wonende kunstenaar Tajiri is verwerkt. Daarbij is gebruik gemaakt van computer graphics om het dramatisch effect te versterken.
Adres: Valentina Oumansky Dramatic Dance Foundation, 3433 Cahuenga Blvd. West, Los Angeles, CA 90068-1329, USA.
Prijs: $ 20.00 excl. verzendkosten.

Riad el Soumbati (Egypte) vertolkte de Rubáiyát op een CD die niet in de Nederlandse zaken verkijgbaar is maar via internet (www.aramusic.com) besteld kan worden: *Roubaiyat el Khayam*. Het label is Aramusic, nr. VL 534.